

De oecumenische context van Schotland

Van 1910 tot 2010

Edinburgh 1910 betekende de geboorte van de moderne oecumenische beweging. Maar waarom gebeurde dat juist in Edinburgh? Intellectueel en cultureel kende Schotland een sterke traditie van internationalisme die terugging tot de Keltische missies. Dit internationale perspectief werd bevorderd door leidende Schotse theologen en kerkleiders. Dit ging samen met een sterk missionair ethos van het 19e eeuwse Schotse protestantisme, dat in aanvulling op het evangelisme gericht was op het veranderen van de economische imperiale expansie van het Britse rijk. Dit engagement voor de zending bevorderde bij de kerken de bereidheid de Wereldzendingconferentie te ondersteunen in plaats van deze over te laten aan de zendingsorganisaties. Tenslotte beleefde Schotland in die tijd grote veranderingen in zowel kerk als samenleving, waardoor er in de kerken ruimte kwam voor een bredere visie.

In 2000 bracht John Probee (Ghana) een bezoek aan Schotland. Hij riep de christelijke leiders op om aandacht te besteden aan het eeuwfeest van Edinburgh. In de jaren daarna onderkenden steeds meer missiologen en activisten dat 2010 een gelegenheid met veel potentieel was en dat daarvoor samenwerking nodig was. In 2005 vond in Edinburgh een internationale bijeenkomst plaats waarop de sleutelthema's voor missie in de 21e eeuw naar voren kwamen: de fundamenteën van missie; missie in een interreligieuze context; theologische vorming; hedendaagse christelijke gemeenschappen; missie en eenheid en missionaire spiritualiteit.

Onderkend werd het belang van een moment waarop het eeuwfeest gevierd wordt. Dat zal zijn van 2-6 juni 2010 in Edinburgh. De voorbereiding op Edinburgh 2010 wordt gecoördineerd door de website www.edinburgh2010.org.

De voorafgaande periode

Vanaf de jaren veertig van de vorige eeuw tot nu toe zijn in het oecumenische landschap van Schotland drie zaken tot ontwikkeling gekomen.

Theologisch onderzoek

Sinds het zogenoemde Bisschop rapport (een Anglicaans/Presbyteriaans rapport uit 1956), een periode van bijna 30 jaar multilaterale dialogen (1967-1994) waarbij zes

kerken van Schotland betrokken waren tot aan het Schotse Kerkelijke Initiatief voor Kerkelijke Eenheid (SCIFU 1996-2003) zijn er vele doctrinaire kwesties besproken. Dit heeft geleid tot een groter begrip van de verschillende tradities en het toenemend inzicht dat er veel theologische overeenstemming tussen de kerken bestaat. Het feit dat dit toch niet geleid heeft tot een vorm van eenheid waarmee allen instemmen, berust niet op een of ander antagonisme tussen de kerken maar heeft vooral te maken met het besef dat eenheid meer is dan het ontwerpen van een groot plan. Het gaat erom de eenheid waar te nemen als mogelijkheid te midden van verschillen.

Praktische samenwerking

Op nationaal niveau ontstonden er in de jaren vijftig twee gremia met visie die veel op gang gebracht hebben. In het begin van de jaren zestig kreeg dit gestalte in de opening van het Scottish Churches House in Dumblane - een conferentie- en retraitecentrum dat 'door de kerken gezamenlijk beheerd werd en waar zij konden leren naar elkaar toe te groeien om Schotland te dienen'. In 1962 werd de Schotse Raad van Kerken opgericht waarvan de meeste niet-Rooms-Katholieke Kerken lid waren en waarmee ook leden van veel oecumenische groepen en organisaties verbonden waren. Dit leidde tot veel landelijk gesponsorde activiteiten - zoals de vastencursus, het jeugdwerk, het contactwerk naar de gemeenschappen, die al snel samensmolten met de vele lokale raden van kerken die door heel Schotland samenwerkten in gezamenlijke erediensten en acties. In 1986 was de vastencursus, die in het hele Verenigd Koninkrijk werd georganiseerd, de katalysator voor nieuwe initiatieven voor eenheid waardoor voor de eerste keer ook de Rooms-Katholieke Kerk erbij betrokken werd. Zo ontstond in 1990 de beweging Action for Churches Together in Scotland (ACTS).

De profetische stem

De derde lijn, die van de profetische stem, is het moeilijkste voor de kerken om mee te leven. Maar zonder de profetische stem zou de oecumene zijn scherpte verliezen. In het proces van naar elkaar toegroeien heeft de oecumene voorzien in zijn eigen profetische actie. De Christelijke Hulpverlening bracht in het werk zowel de compassie met de armen tot uitdrukking als de profetische oproep tot rechtvaardigheid in de wereld. De Iona Community die altijd een sterke oecumenische betrokkenheid heeft gehad, heeft de kerken en de wereld vanwege de verdeeldheid en het onrecht in publieke verklaringen uitgedaagd. Er waren profetische momenten zoals in 1982 toen Paus Johannes Paulus II bij zijn bezoek aan Schotland de oproep deed: 'Laten we samen als pelgrims hand in hand optrekken.'

De oecumene heeft de zich de laatste jaren verbreed naar een interreligieuze context en naar het christelijke getuigenis in een geseclariseerde en multiculturele samenleving. De geschiedenis in Schotland heeft laten zien dat het van belang is om de spanning op deze drie lijnen te houden. Het gaat niet om een keuze tussen deze drie. Want alleen in de interactie tussen hen ontstaat de theologie, de samenwerking en de profetische stem die tot het hart van de oecumenische visie behoren.

Tartans

De Tartans (geruite wollen stoffen waarvan de Schotse kilt wordt gemaakt) zijn één van de schatten van Schotland. Van oudsher had iedere familie of clan een eigen patroon. Maar de tartans zijn een levende traditie en worden nog steeds voor veel verschillende doelen en organisaties ontworpen. Tartans hebben een basiskleur waarop horizontale en verticale strepen gelegd worden. Hieronder geven we een aantal horizontale en verticale strepen aan om aan te geven op welke wijze de kerken zich met elkaar en voor de samenleving inzetten.

Horizontale strepen - kerken zoeken samen naar eenheid

De gezamenlijke commissie over de geloofsleer

De bilaterale dialoog tussen de Schotse Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk in een gezamenlijke commissie over de geloofsleer is een zegenrijke bron gebleken. De titel van het meest recente document luidt 'De doop: Katholiek en Gereformeerd'. Hierin wordt de vooruitgang in het gezamenlijk verstaan van de doop verwoord en uitgenodigd tot een verdere reflectie op wat dit betekent voor de missie van de Kerk van vandaag. De gezamenlijke commissie is een voorbeeld van positieve oecumenische theologische dialoog en laat zien dat zowel individuen als instituties bereid zijn om serieus naar elkaar te luisteren. De gezamenlijke commissie studeert nu op het vraagstuk van de verzoening van de herinneringen en het leerstuk van de heiliging.

Het EMU netwerk

In aansluiting op het Initiatief voor Eenheid van de Schotse kerken, hebben drie denominaties een proces in gang gezet om wegen te ontdekken voor een betere samenwerking, dienst en getuigenis. Zo ontstonden de EMU gesprekken. Vertegenwoordigers van de Schotse Episcopale Kerk, de Methodistische Kerk en de Verenigde (United) Gereformeerde Kerk komen twee maal per jaar bij elkaar om

wegen te ontdekken hoe men nationaal en lokaal de zaken die gezamenlijk gedaan kunnen worden samen doet en niet afzonderlijk. De ervaringen zijn zeer positief omdat mensen ontdekken hoe de samenwerking kan groeien bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs en vorming. EMU is een jonge, vitaal partnerschap met veel potentieel.

De ontwikkeling van relaties met christenen uit etnische minderheden

In 2007 herdachten de kerken in Schotland de afschaffing van de Act op de Slavenhandel in 1807. Deze herdenking was een katalysator voor de ontwikkeling van nauwere relaties tussen de traditionele kerken en het groeiende aantal christenen uit etnische minderheden in Schotland. De Schotse kerkelijke 'Werkgroep voor raciale gerechtigheid' heeft nu leden van de Afrikaanse kerken en van de Aziatische christelijke gemeenschappen. De christenen uit etnische minderheden zijn ook zelf bezig met het opzetten van een organisatie ter bevordering van onderlinge contacten en van contacten met de traditionele kerken en met ACTS.

Verticale lijnen - de inzet van de Schotse kerken voor de samenleving

De kerken en het parlement

Het bureau van de kerken bij het Schotse Parlement is ontstaan uit de kerkelijke betrokkenheid bij de totstandkoming van het Schotse Parlement. Toen de kerken ontdekten dat er op dit gebied samenwerking mogelijk was, besloten de kerken om een bureau in te stellen om zo effectief mogelijk contact met het Parlement en de Regering in Schotland te onderhouden. Niet om een bepaalde partijlijn te formuleren, maar om er voor te zorgen dat er een uitwisseling plaatsvindt en de stem van de kerken gehoord wordt. Het is zeker zo dat we het meest effectief zijn, als we met één stem spreken vanuit onze visie op het algemeen goed van Schotland. Over onderlinge verschillen van mening zijn de kerken eerlijk en open.

De kerken en de nationale dialoog

Leiders en vertegenwoordigers van twaalf Schotse kerken aanvaardden de uitnodiging van de Schotse regering om bij te dragen aan een 'nationale dialoog' over de toekomst van Schotland. De groep kwam tot de volgende verklaring:

'We erkennen dat de kerk zich op een reis bevindt, net als ons volk; we strijden allemaal om daar te komen waar we moeten zijn. Maar voor de kerk, ons volk en onze gemeenschappen, zijn de christelijke waarden die het samenleven in Schotland kenmerken, richtinggevend:

- een volk dat gevormd is door principes van de liefde voor God en voor alle mensen
- een volk dat de waardigheid en de gerechtigheid voor allen bevordert
- een volk dat trouw bevordert in het persoonlijke leven en het leven van de gemeenschap
- een volk dat compassie en zorg voor de zwakken en gemarginaliseerden toont
- een samenleving waarin de stem van allen gehoord kan worden
- een bevolking die minder bezorgd is over haar eigen welstand en meer voor het welzijn van anderen
- een volk dat naar kwaliteit streeft en een samenleving waar allen het leven in zijn volheid kunnen ervaren
- een volk dat de unieke bijdrage verwelkomt van degenen die het nieuwe Schotland maken
- een staat die het welbevinden van al zijn burgers bevordert zonder zijn macht te buiten te gaan

Voor ons zijn deze waarden geworteld in Jezus. Deze waarden hebben een grote invloed gehad op de Schotse geschiedenis zoals die zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld; waar ze geleefd en gepraktiseerd zijn, resoneren ze ook bij mensen van andere godsdiensten of zonder godsdienst.'

Straatpastoraat

Het straatpastoraat is een missionair initiatief dat zich over heel Schotland verbreidt. Teams van getrainde vrijwillige straatpastores uit de lokale gemeenschappen zijn laat in de avond beschikbaar om advies en steun te geven aan mensen van overal vandaan. 'We gaan naar de mensen toe en maken contact, luisteren naar hun verhaal en proberen hen op een concrete manier te helpen. Dat kan zijn door een meisje te begeleiden naar een nachttaxi, door iemand gerust te stellen die zich geïntimideerd voelt, of door te luisteren naar mensen die behoefte hebben aan iemand die om hen geeft', zegt James Duce van de Stadskerk in Aberdeen, de eerste Schotse stad waar het straatpastoraat georganiseerd werd.

(Bron: Raad van Kerken in Nederland)